

V SPOMIN

V spomin Ivanu Černaku — Janezu

Od Ivana Černaka-Janeza, ki se je rodil 1908. leta v Zdobrovi, smo se poslovili 26. januarja 1981 na pokopališču v Polju.

Po očetovi smrti se je družina razšla. Mlin in domovanje sta bila prodana in na duri je potrkalo: »Znajdi se, kakor se veš in znaš!« Sorodnik, zidarski mojster Avšič je Ivana po končani ponavljalni šoli vzel v uk. Še med gospodarsko krizo se je pretokel v drugačen poklic. Našel je delo pri podjetju Malina, ves čas — vse svoje življenje pa je bil zavezanec gasilec, postal je načelnik, poveljnik, prvi gasilski častnik.

Ivan, obujam najine spomine prav tja do otroštva. Ko se je začela prva svetovna vojna, sva sedela v isti klopi pred debelušno učiteljico Majerico in zavzeto poslušala. Se spomniš, kako si me neko popoldne zvalil s seboj v Zdobrovo? V vašem, Jernejčkovem mlinu sem zadnan poslušal tvoje otroško povečevanje mletja. Zvečer sva pokleknila, stara, naglušna tetu Urša je molila rožni venec s počasnim, pridruženim, zaspanim glasom, kime je zavajal v drež, dokler nisem dojel »...«, ki je za nas krvavo švicel. ... Desetkratna ponovitev bi me zapeljala v večji greh, ki ga je pri tujih ljudeh le soj privite petrolejke prikrikl, a pri naslednjem »...«, ki je za nas gajžlan bil...«, bi me ne mogel več zdržati, če ne bi prav risti mah pobutalo po večnih vratih, in vprašanje »... ali je morebiti naš pri vas? ...« me je dvignilo, da sem z materjo in očetom v mesečni moral domov. Se spomniš, kako smo se petelinili osem, desetletni na procesijah in zaposlovali učelice; učitelj tak razen nadiučite-

lja bilo ni. Še so bili na vojni. Kako smo prepevali: »Ajmo, ajmo, vinarje zbirajmo, jih za vojsko in za zmago dajmo! ...« In kako smo se razšli po vaseh pobirat prispevke za vojno. Pobirali smo medeninate svečnike, likalnice in možnarje, župnik Müller pa nas je s štaberlom božal po bosih podplatih in zraven jezik grizel, da bi nas manj bolelo.

Pa kasneje? Za zidarja si se šel učiti in v igrah Miklovi Zali, Carskem slui, Divjem lovcu igral, in kako si se gasilec zapisal, kako sva se po minuli vojni srečala v celjski tovarni sadnih sokov in marmelade na tečaju za dosego kvalifikacije in kako si se uveljavil v Vinocetu. V duhu te gledam, kako mi v Beli krajini zid ometavaš in kako sva se obiskovala. Še obolelega sem te spodbujal in od neprijetnega razmišljanja veder, vesel, privoščljivega glasu odvrčal.

»V svojih delih sam boš živel večno«, je zapisal pesnik, in vse tvoje delo in življenje sedemdesetih let je dokaz, da si se ravnal po njem. Zato mi boš ostal v nepozabnem spominjanju do konca mojih dni.

Tvoj sošolec in prijatelj
HINKO WILFAN

Poslovili smo se od Franca Miklaviča

Zadnje dni januarja smo v Polju pokopali našega očeta Franca Miklaviča. Oče smo mu rekli vsi, ki smo ga poznali, ker je bil v kraju med najstarejšimi in najbolj priljubljen. Bil je eden izmed tistih, za katere sploh ne moremo reči, da so odšli, da so nas zapustili, saj se je tako vrstel v našo družbo, med sokrajane, v narod, da je smrt samo spremenila njegov način bivanja med nami. Sam se je z bojem, delom, poštenim in skromnim življenjem za dolgo ohranil med živimi kot vzor, kot človek dejanj, kinas navdušujejo.

Od doma, s prelepe Tolminske, kjer se je rodil 14. 10. 1897. je odšel kot trinajstleten mladenič najprej na Koroško v uk. Kmalu po končanem učenju pa je bil vpoklican v avstroogrsko vojsko, s katero je med prvo svetovno vojno odšel na rusko fronto. Bil je ranjen in ujet. Rusi so ga odpeljali daleč v Sibirijo, in poslali na kmete, kjer so ga zaradi pridnosti kmalu vzljubili. Tam je prvič slišal za Lenina in bolševiško partijo. Kmalu se je, kot proletarec, navdušil za Leninove ideje in se priključil rdeči armadi. Ko so mu rdečearmejci ponudili na izbiro, ali ostane v Rusiji ali se vrne domov, se je odločil za vrnitev. Po prihodu domov se je takoj pridružil borcem za severno mejo in osvoboditev Koroške.

Po vrnitvi na Tolminsko se je moral oprijeti sezonskega dela širom po Italiji, ker doma ni bilo dovolj dela ne kruha. Med sezono zdoma, po sezoni pa domov med rojake — tak je

bil njegov način življenja med vojnama.

V partizane je odšel po kapitulaciji Italije leta 1943. Ker je pozimi hudo zbolel, je bil poslan v ilegalno. Vendar pa se je še udeleževal miniranja sovražnikovih objektov, ker je veljal za izkušenega minerca. Po osvoboditvi je delal širom po Jugoslaviji pri obnovi in pozneje pri gradnji domovine. Gradil je ceste, železnice, pomembne vojaške objekte, hidrocentrale ipd.

V ZK je bil sprejet leta 1947, trikrat je postal udarnik, bil je pa tudi odlikovan z medaljo dela. Trdo je delal in se boril več kot pol stoletja, šele nato se je upokojil. Pa tudi potem je skrbel za lepo okolje naših blokov. Rad je vrtnaril, kosil, se vozil s kolesom, hodil na športne prireditve do zadnjega dne. Če smo ga vprašali, kako to zmore, je dejal: »To moč sem si pridobil z garanjem.«

In ponosen je bil na to — nanj smo ponosni tudi mi.

LUDVIK UREKAR

● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA

● OGLAŠAMO SE S PREŽGANJA

Gostovanje drugih — spodbuda za nas

Konec prejšnjega meseca so nas na Prežganju obiskali gledališki člani KUD Franca Rozmana iz Velike Štange. Uprizorili so Finžgarjevo Razvalino življenja. V malem šolskem prostoru z odrom se je zbralo kar lepo število gledalcev, čeprav bi se našel prostor še za koga več.

Predstavniki gostov Zvone Končina nas je seznanil s pomembnim delom, ki obravnava še vedno ne čisto pozabljen problem na vasi.

Delo so zrežirali igralci sami. Ie delno jim je pomagala Fani Maroltova. Zato velja — kljub nekaterim jezikovnim težavam — pohvaliti vseh sedem igralcev, ki so se odlično znašli na malem šolskem odrčku. Igro so naštudirali v zelo kratkem času. Pri svojem delu se srečujejo z velikimi težavami, saj so vsi zaposleni in se le stežka zberejo vsi skupaj, ker delajo v različnih izmenah. KUD Franceta Rozmana iz Velike Štange vodi Alojz Avsec.

Prav bi bilo, da bi se znova prebudili tudi mladi igralci s Prežganja in nadaljevali svoje delo oziroma delo prejšnjih gledališnikov. S tem bi pomagali sebi, svoji organizaciji, šoli, razvoju družbenopolitičnih organizacij, ne nazadnje pa bi krajano tudi pokazali, da je stik z živo igro in besedo vse kaj drugega kot le stik s kulturo prek televizijskih zaslonov.

Prvo spodbudo je že dala prežganjska osnovna organiza-

cija ZK, ki je zadožila člana, naj sodeluje in pomaga pri delu mladim. Upajmo, da se bodo mladi

dinci čimprej zbrali in pomagali razgibati in popestriti življenje naše vasi.

BOJČENKA

Plaketa dr. Slavka Gruma

Sedanji urednik našega časopisa Milan Pritekelj je pred več leti delal v Zagorju ob Savi — tudi na različnih kul-

turno-umetniških področjih. Pred nekaj leti pa so pri njih uvedli za uspešno kulturno-umetniško delovanje priznanja in nagrade dr. Slavka Gruma, kar so letos med drugimi namerili tudi Milanu Priteklju.

V imenu zagorske kulturne skupnosti mu je Grumovo plaketo izročil prof. Nande Razbošek na slavnostni prireditvi v čast slovenskega kulturnega praznika. Poudaril je večkratnost nagrajenčevega kulturno-umetniškega delovanja, še posebno, da je »na novo odkril« nosilca imena njih plakete dr. Slavka Gruma.

Čestitkam se pridružuje tudi uredniški odbor Nsk

Milan Pritekelj

VESTI IZ KULTURE

● Počastili smo kulturni praznik

Ob slovenskem kulturnem prazniku je bilo tudi v naši občini več kulturnih prireditev, na katerih so kot izvajalci sodelovali člani kulturno-umetniških društev in skupin, združenih v ZKO Ljubljana Moste-Polje.

Moški pevski zbor Bizovik je 7. februarja zapel krajanom KS Edvarda Kardelja v Tacnu. Sicer pa se pevci pripravljajo na občinsko srečanje pevskih zborov, na srečanje pevskih zborov v Sentvidu pri Stični, v marcu pa bodo s celovečernim koncertom proslavili petletnico svojega delovanja.

Mešani pevski zbor Zveze društev upokojencev Moste je že 5. februarja pripravil za stanovke Doma upokojencev na Taboru enourni koncert, tri dni nato pa so se pevci poklonili Prešernovemu spomenu pred pesnikovim spomenikom na Tromostovju s pesmima Zdravica in Luna sije.

V Dolskem so slovenski kulturni praznik obeležili z otvoritvijo razstave fotografij in likovnih del članov KUD Dolsko in OO ZSMS Dolsko, pripravili pa so tudi literarni večer, kjer se je poleg že znanih avtorjev predstavilo tudi nekaj domačih s svojimi teksti.

Sicer pa je kulturno življenje v Dolskem nasploh dokaj razgibano. Enaintridesetega januarja so si krajani lahko ogledali predstavo gledališke skupine iz Sentjakoba ob Savi Naročena komedija.

KUD Hrušica — ena najagilnejših gledaliških skupin — je februarja za delovno organizacijo Toplarno pripravila pester kulturni program.

Tudi na Vevčah so člani pevskega zbora Vevče in dramske sekcije pri kulturni komisiji sindikalne konference Papirnice Vevče pripravili kulturni program. Zaradi šolskih počitnic je bila prireditev 13. februarja v kulturnem domu na Vevčah.

S. M.

● GLEDALIŠKA SKUPINA LIPOGLAV

Živahna dejavnost

Na Lipoglavu ima ljubiteljska kulturna dejavnost bogato tradicijo, saj je po osvoboditvi tamkaj nekaj let delovalo kulturno-umetniško društvo Ivan Cankar. Zaradi objektivnih razlogov je društvo prenehalo z delom, vendar zagnani kulturni ljubitelji niso vrgli puške v koruzo in že pred nekaj leti so ustanovili najprej moški, kasneje pa mešani pevski zbor Pugled. Očitno pa samo petje krajanom Lipoglava ni zadoščalo in so si želeli tudi drugih kulturnih dejavnosti.

Na pobudo mladih — OO ZSMS — se je jeseni 1. 1979 porodila želja po ustanovitvi gledališke skupine. Po več prepotrebni posvetih in sestankih so decembra 1979 začeli z resnim delom.

Že na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku 1. 1980 so se člani novonastale gledališke skupine predstavili krajanom s petimi recitacijami in Moliérovo komedijo Namišljeni bolnik — seveda ob sodelovanju mešanega pevskega zbora Pugled in učenec tamkajšnje osnovne šole. Odziv krajanov je bil več kot ugoden. To je dalo mladim igralcem novih moči in spodbud. Pri-

čeli so razmišljati o novem dramskem tekstu in odločili so se za komedijo Cirila Kosmača Kam iz zadreg. Premiera je bila 31. maja 1980 v osnovni šoli na Lipoglavu in občinstvo je mlade poustvarjalce znova lepo sprejelo.

Po poletnem premoru so se člani gledališke skupine Lipoglav ponovno sestali in pričeli z rednimi vajami. Zaradi preureditve šolskih prostorov so se preselili v gasilski dom.

Decembra 1980 so pred domačim občinstvom ponovili Kosmačevo komedijo, gostovali pa so z njo tudi v Javorju. Sedaj se pripravljajo na občinsko srečanje gledaliških skupin, s kulturnimi programi pa bodo sodelovali tudi na proslavah ob vseh pomembnejših praznikih.

Trenutno šteje skupina sedemnajst članov, njihov strokovni in umetniški vodja in duša skupine pa je Marinka Brezovar.

Upati je, da bodo mladi na Lipoglavu tudi v bodoče nosilci pobud v iskanju novih možnosti za zadovoljevanje kulturnih potreb delovnih ljudi in občanov. Seveda pa so vabljeni k sodelovanju tudi vsi drugi — ne le kot porabniki in spremljevalci kulturnih dogajanj, ampak tudi kot izvajalci kulturnih akcij in prireditev.

S. M.

● Še mesec dni do konca mladinskega natečaja

Železniško gospodarstvo je za učence osnovnih šol letos že osmič razpisalo literarni in likovni natečaj, ki ga tradicionalno razpisuje ob 15. aprilu — dnevu železničarjev Jugoslavije. Letošnji natečaj ima še posebno obležje 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Natečaj je bil razpisan 7. januarja letos in nanj se je s svojimi likovnimi in literarnimi prispevki odzvalo že veliko učencev osnovnih šol. Trajal bo do 7. marca in predvsem po končanih zimskih

šolskih počitnicah pričakujejo glavno prispevek, saj je na lanski natečaj prispelo 1.190 prispevkov z domala vseh osnovnih šol v Sloveniji. Izid natečaja bo objavljen v dnevnem časopisu na dan železničarjev 15. aprila 1981.

Antonija Gorše je praznovala stoti rojstni dan

Na Papirniški poti 18 v Zadvoru je 6. februarja praznovala svoj stoti rojstni dan Antonija Gorše, ki je najbrž naša nastarejša občanka. V teh dneh je imela veliko obiskov. Poleg njenih štirih pravnikov in treh pravnikinj, šest vnukov in vnukinj in treh sinov in hčere, ki ne živijo daleč od nje, so jo obiskali tudi predstavniki krajevne skupnosti Zadvor. Izročili so ji šopek cvetja in zaželeli še naprej trdnega zdravja.

Antonija Gorše stanuje v hiši skupaj s svojim najmlajšim sinom Rihardom in njegovo družino, vendar ima svoje stanovanje. Ko zjutraj vstane, se vedno sama obleče, počese, umije in pospravi posteljo. Le snaha ji prej zakuri štedilnik, da je v kuhinji, ko vstane, že prijetno toplo. Tudi pometa po stanovanju še sama. Vse življenje je bila natančna in čista, povedo njeni otroci.

Le spomin je tisti, s katerim stoletna Antonija Gorše ni najbolj zadovoljna. »Čisto nič ne vem, vse takoj pozabim,« je dejala. Hkrati pa je bila tudi huda, ker prej ni vedela za obisk in se nanj ni pripravila. Se kasneje je med pogovorom večkrat omenila: »Če bi razmišljala, bi morda vedela kaj povedati. Tako pa ne vem nič.«

Toda svojim otrokom je včasih večkrat pripovedovala o tem, kaj vse jo je doletelo v življenju. Zato je najmlajši sin Rihard povedal: »Mati se je rodila v Zadvoru. Bila je iz delavske družine in je imela še štiri sestre. Oče ji je umrl, ko je bila stara poldrugo leto. V mladih letih je služila v nemških družinah na Vevčah. Kasneje se je zaposlila v Papirnici Vevče. Leta 1906 se je poročila z mizarjem Francem Goršetom. Pri hiši nas je bilo pet otrok: štiri bratje in sestra, ki pa se je rodila, ko je bil oče že v Ameriki. Vsi otroci smo danes še živi, razen enega brata, ki je padel v partizanih. Oče pa je umrl pred sedemnajstimi leti, star dvainosemdeset let.«

Leta 1912 se je Franc Gorše kot še veliko drugih Slovencev »pravil v Ameriko za služkom. Antonija je morala sama skrbeti za pet otrok, kajti mož ji ni mogel redno pošiljati denarja. Na tista leta jo spominja fotogra-

fija, ki visi na steni v njeni kuhinji. Na njej so vsi otroci, ki jih je peljala k fotografu slikat prav zato, da bo sliko poslala možu v Ameriko.

Čeprav je bila Antonija Gorše včasih tudi bolna, mučila jo je sklepnna revma, pa k zdravnikom ni nikoli rada hodila. Pred štirimi leti pa si je zlomila nogo v kolku in je morala za dvajset dni v bolnišnico. Mislili so že, da ne bo več hodila, toda s pomočjo sinov, ki sta z njo več tednov vsak dan vadila hojo po kuhinji, se je znova naučila hoditi.

Vse življenje je Antonija Gorše hrano, zabeljeno s svinjsko mastjo. To je seveda v nasprotju z mnenjem tistih, ki trdijo, da to ni zdravo. Sicer pa Goršetova mama pri jedi ni izbirljiva, le krompirja nima več tako rada kot včasih. Po kosilu pa vedno spije tudi skodelico prave kave. Nanjo se je navadila v bolnišnici.

»Kako je bilo lušno, ko smo se skupaj zbrali in zapele,« se še spominja Antonija Gorše. Zdi se ji, tako kot večini starejših ljudi, ki bolj živijo v spominih kot v sedanjosti, da zdaj ni več tako.

Besedilo in slika: D. J.